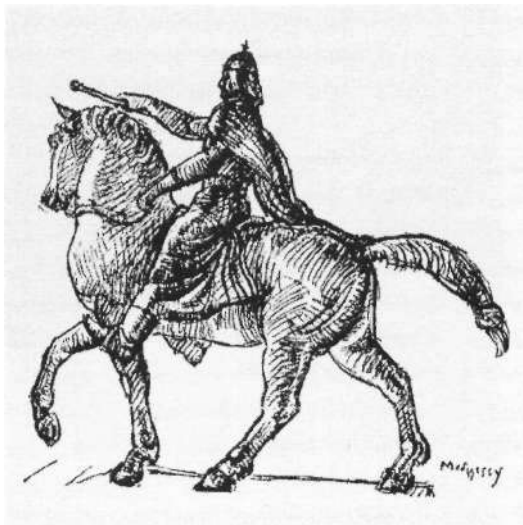

Borbás György

Medgyessy Ferenc ismeretlen levele Szent István lovas szobráról

Kedves Gyurka!

Köszönöm az újságcikket. Mulatságos volt olvasni hús esztendő távlatából, amit akkor Kürthy Gy. barátom olyan szeretettel, nem kis fantáziával és olyan ügyesen kiszínezett. Érdekes, hogy amit akkor ő a szobraimról megállapított, és amit akkor jó indulatú túlzásnak vettem, most nem is látom annak.

Igaz, hogy még akkor kevesen voltak, akik látták, mi a látnivaló rajta. Ma már tudják mi a szobrász gondolat. Akkor egyedül voltam vele, ár ellen úsztam. Ma az új generáció teljesen igazol. Az öreg Istók János mondta meg legjobban: azelőtt messziről megismerem a szobraidat a kiállításokon most már nem lehet, mert mindenféle csupa Medgyessy-szobrokat látok.

Pis 4-4/217

Kedves Gyurka

Köszönöm az újságcikket. Mulatságos volt olvasni hús esztendő távlatából amit akkor Kürthy Gy. barátom olyan szeretettel, nem kis fantáziával és olyan ügyesen kiszínezett.

Érdekes hogy amit akkor ő a szobraimról megállapított és amit akkor jó indulatú túlzásnak vettem, most nem is látom annak.

Igaz hogy még akkor kevesen voltak akik látták, mi a látnivaló rajta. Ma már tudják mi a szobrász gondolat. Akkor egyedül voltam vele, ár ellen úsztam. Ma az új generáció teljesen igazol. Az öreg Istók János mondta meg legjobban: azelőtt messziről megismerem a szobraidat a kiállításokon most már nem lehet mert mindenféle csupa Medgyessy-szobrokat látok.

Azért a fiatalok minden áron nyilvános előadást akartak tőlem. Arral próbáltam lehozni a fehéret. Ott a szobor, mindent elmond. Akik meg nem látják, annak egy jó hiába. Titokban járnak ki lovasaim a Kézsián professzorok műveivel. Később egy-egy kis lejegyzésre — Bizony nem volt semmi nemem. Később kérdtem, lassan haladtam. Szeretlek pedig még egy párat csinálni hogy továbbra lásd, hogy gondoltam a dolgot.

Itt van a Szent István lovasom félmagasságban, zipszben. Jó hogy nem lehet bronzból önteni egyelőre. Nem sügöttek. Nyugodtan igazgathatom tovább míg az Hitler, meg az angol pártusok lele nem unnak a hajó sügöztetésébe. Antik a bronzt felszabadul.

Kéjségteljesen megértem a kézüllő szobrot. Szép az idő, hosszú és a napok. Ki lehet ülni a verandára. Csak nem vagy mindig elfoglalt?

Szerettel üdvözl, ölel Ferenc

Pis 4-4 1/2

A múltkor a fiatalság minden áron nyilvános előadást akart tőlem. Azzal fújtam le, hogy mi a fenének? Ott a szobor, mindent elmond. Aki meg nem látja, annak úgy is hiába. Titokban járnak hozzám a közismert professzorok növendékei egy-egy kis legelésésre - Bizony nekem nem volt sehova mennem. Későn kezdtem, lassan haladtam. Szeretnék pedig még egy párat csinálni hogy tisztábban lássák, hogy gondoltam a dolgot.

Itt van a Szt. István lovasom félnagyágban, gipszben. Jó hogy nem rendelnek bronzba önteni egyelőre. Nem sürgetnek. Nyugodtan igazgathatom tovább, míg csak Hitler, meg az angol pártnerre bele nem unnak a hajósüllyesztésekbe. Azután a bronz felszabadul.

Kijöhetnél már egyszer megnézni a készülő szobrot. Szép az idő, hosszúak a napok. Ki lehet ülni a verandára. Csak nem vagy mindig elfoglalva?

Szeretettel üdvözöl, ölel

Mferkó

Bp 941 V/29

Sz. István lovasmárvány, 1938 (Pócs Péter által)

A derűs, közvetlen, természetes hangvételű, finoman szarkasztikus humorral megfogalmazott írás két fontos ismerettel gazdagítja a levélíró Medgyessy Ferencről ismert képet. Mindenek előtt az őszinte rácsodálkozás képessége, ahogyan a mesterség megújításában felvállalt szobrászi gondolat és szívós következetességgel követett formanyelv térnyerését és igá-

zolását tudomásul vette, értelmezte. Ebben éppen a zalai megyeszékhelyi Csány László-szobor alkotójának, Istók Jánosnak a véleményét tartotta mérvadónak! Ez az előrelátó, nyugodt magabiztos bölcsesség érződik abban is, ahogyan a Győr város által megrendelt, 1938-40 között megmintázott, lassan készülő Szent István lovas szobor sorsának jobbra fordulását bízott. Ebből a levélből tudhatjuk meg, hogy az öntésig tovább alakította, fejlesztette a vázlatot. Csak irigyelhetjük kiegyensúlyozott, nyugodt lelkületét, ahogyan az eszkalálódó, esztelen háborús viszonyok és híradások közepette, a hatvanadik évében járó művész örülni tudott a szép időnek, a hosszabbodó tavaszi napoknak őszinte vágyakozását a csendes, pihentető verandai baráti beszélgetésekre... Erre utalhat a játékos, bizalmas aláírás is.

A gazdag levelezést folytatató és hátrahagyó Medgyessy Ferenc (Debrecen, 1881 – Budapest, 1958) életét és munkásságát gazdag irodalom méltatja. Halála után nyolc évvel, 1966-ban a Műcsarnokban megrendezett gyűjteményes kiállítással egy időben jelent meg a neves kutató, László Gyula tollából első monográfiája. 1968-ban ezt követte a szerző nagymonográfiája. Aztán a centenáriumi évében, 1981-ben a hűséges barát újabb kötettel jelentkezett. Ebben a kortársak véleményét és a fennmaradt levelezést dolgozta fel, tovább finomítva a „tömzsi debreceniről” megrajzolt eleven, plasztikus képet. A művek jegyzékét katalógusba foglaló társszerző, Sz. Kürti Katalin egyidejűleg kiadott Medgyessy Ferenc és Debrecen című kötetében a szobrász és a szülőváros termékeny, megtartó kapcsolatát elemezte naprakészen. A bevezetőben fentebb idézett, eddig ismeretlen tartalmas, szép írás napjainkig tartó lapangásának bizonyára több oka lehet.

László Gyula szerint Medgyessy: „Élete főművének szánta Szent Istvánját, amit Győr város megrendelésére készített. Már a végleges, háromméteres minta majdnem készen volt, amikor durva kezek szétverték a gipszet. Most csak feles mintája áll a győri bástya előtti kis téren.

Az volt a törekvése, hogy a szobor kellékei megfeleljenek az István-kori viseletnek, fegyverzetnek (...a Szent István-szobornál már kikérte hozzászóláso-mat, de ekkor még nem ismertük egymást). Több változatban próbálkozott a balról lecsüngő karddal.

Megpróbálta a prágai szent istván kardot, majd a bécsi szablyát, végül elhagyta egyiket is, másikat is, mert belevágott volna a ló nagy formáiba. A jogar egy dél-olaszországi besenyő vezérsír jogarának rövidebb szárú mása, míg a korona az Ipolyi Arnold által elképzelt királyi korona, amelyen mind a 12 apostol zománca rajta lenne. Talán ezen a szobron érvényesül leginkább az, amit Farkas Zoltán figyelt meg először Medgyessy szobrászatában: a szelíd körvonal. Sehol sincs megtörő, cikázó vonal, a ló farkától a fejéig, lábától István kezéig mindenütt gyengéden lejtő vonalak fűzik egybe a hatalmas formákat. Itt is élt az azzal a fogással, hogy míg István balra néz, a ló jobbra fordítja fejét, s ezzel szembenézetből is jó látványt teremt. Érdekes megfigyelni a győri feles mintát: a ló arányai Medgyessy arányait tükrözik, nagy felsőtest és rövid lábak. A király palástját levegősen hátradobta Medgyessy, hadd látszódjék, hogy keményen ül a lovon. A nyeret itt is éppen csak jelezte hátsó és mellső kápájával, de nem emelte vele a ló gerince fölé a lovast. Elete nagy summáját szerette volna megteremteni ebben a szoborban, s nagyon szomorú volt, amikor arra ébredt, hogy összetörték!"

A szobor felállítását az alkotó már nem élhette meg. Késői elégtétel, hogy a *győri Várkert* (1960) után az *esztergomi Várhegyen* is (1980) az ő műve hirdeti az államalapító dicső tetteit. Vajon kinek címezhetette a szobrász 1941-ben megírt bizakodó levelét. Vajon a *Kedves Gyurka* megszólítás mellett mi lehet az oka, hogy az MTA kéziratárában - a megírása előtt négy évvel korábban elhalálozott - *Zala György (1858-1937)* letéti anyagában, *Medgyessy Ferenc levele Zala Györgyhez* felirattal ellátott munkaborítékban kaphatott helyet.

Az időpont eltolódás mellett bizonyos, hogy a két neves mesternek, két egymást váltó generáció meghatározó, elkötelezett, markáns hívének - sorsszerűen felhőtlennek nem nevezhető kapcsolata is kizárja az olyannyira megragadó bensőséges, barátságos hangvételt. (A Millenniumi Emlékmű Szent István-szobrát Sennyei Károly mintázta.)

Tudjuk, hogy Zala György a klasszikus értékek hajthatatlan híveként azt vallotta, hogy a „szoborpozitívum, hol nincs helye az experimentumoknak”. A zsűrizésben is szigorúan ragaszkodott elveihez. Az 1910. évi velencei kiállítási anyagból Medgyessy Anya és a Lovas című szobrait emelte ki, mondván azok nem képviselik a magyar szobrászat szellemét.

Medgyessy Ferenc 1946. X. 6-án írt levelében méltán panaszkolta fel László Gyulának, hogy „Sokat és sokszor kikaptam a szobrászoktól. Persze az idősebbektől. Gúnyolódtak velem. A beküldött munkát visszadobták. Zala ott ütött, ahol tehetette. Ha bántott is a dolog, lehetett haszna is.”

A bölcsességre valló következtetés mellett Medgyessy emberi nagyságát dicséri, hogy a tehetséget, az értékeset jogos keserősége ellenére elismerte: „A bronz annál jobb, mennél lyukasabb. Tartalma a körvonalban van. Zala háborús bigáján (harci szeke-rén) mindent elmond a körvonal. Fekete a szobor, háttere az ég. Ideális kontraszt.”

A két nagyszerű művész életművével, munkásságával egyaránt - legjobb műveikkel, adódó vitájuk ellenére, mindenképpen - jelentősen hozzájárult a nemzeti szobrászat megteremtéséhez és gazdagításához. A levél kalandos sorsa, Csipkerózsika-álma, közel hatvan éves lappangása egyben Zala Györgynek - a budavári Honvédelem, az Aradi vértanúk, és a Millenniumi emlékmű alkotójának - a fiatalok kérelmetlen, szigorú ítézésének méltatlan, sanyarú utóéletéről, mellőzéséről is tanúskodik.

¹ MTA Kéziratár, lelt. sz. 4752/217.

² László Gyula: Medgyessy Ferenc, A kortársak Medgyessyről, Medgyessy Ferenc leveleiből, Képzőművészeti Alap Kiadó, Bp. 1981. P. 121-122

³ u.a., p. 164

⁴ u.a., p. 164

⁵ A szerző érdeklődésére kiderült, hogy a levelet Márkus Györgytől vásárolták meg 1953-ban.